
РЕЦЕНЗІЇ

С. В. Форманова,

*д-р філол. наук, доц.,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
професор кафедри української мови*

**РЕЦЕНЗІЯ НА ВИДАННЯ:
«УКРАЇНСЬКИЙ АСОЦІАТИВНИЙ СЛОВНИК» (3 І 4 ТТ)
(укладачі Мартінек С.В., Мітьков В.С.). Львів, 2021.**

Рецензований асоціативний словник, підготовлений С. В. Мартінек і В. С. Мітьковим, укладений в кращих традиціях української лексикографії, започаткованої Н. П. Бутенко. Він є результатом глибокого аналізу та ґрунтовного узагальнення матеріалів асоціативного експерименту і містить дані як про прямі (від стимулу до реакції), так і про зворотні (від реакції до стимулу) зв'язки між словами. Словник складається з двох частин: прямої, входом до якої слугують слова-стимули, і зворотної, входом до якої слугують реакції респондентів. У Словнику подано близько 310 тисяч реакцій, отриманих шляхом вільного асоціативного експерименту, який широко використовують, передусім, у психолінгвістичних і психологічних дослідженнях, а також у соціолінгвістичних, гендерних, культурологічних та інших розвідках.

Автори послідовно й умотивовано відстоюють класичні традиції української лексикографії. Список стимулів укладено шляхом нарощування асоціативної мережі, С. В. Мартінек і В. С. Мітьков використали результати попереднього циклу експериментів, представлені у виданні «*Український асоціативний словник: у 2 т.*» (Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007). Дані цього видання було використано як стимули для проведення наступного циклу експериментів. Для цього серед реакцій, отриманих у попередній серії експериментів, були відібрані ті, частотність яких була 5 або більше разів. У такий спосіб був укладений список із 1 494 стимулів, які були розподілені на 15 типів анкет. Опитування було проведено в усіх областях, проте більшість залучених до експерименту респондентів мешкає в Центральному та Західному регіонах України.

У словникових статтях третього тому подано всі отримані реакції за спадною частотністю; в межах однієї частотної групи реакції розташовані за алфавітом. Після стимулу вказано, скільки на нього було отримано перших реакцій та скільки серед цих реакцій є різних. Додатково вказано другі й треті реакції, які, на думку укладачів словника, також сприяють експлікації відповідного концептуального змісту. Реакції респондентів чоловічої та жіночої статі подано окремо, що уможливило проведення гендерних студій.

У четвертому томі словника подано лише перші реакції, які супроводжуються кількісними показниками, без вказівки на стать респондента, оскільки ця частина Словника є індексальною.

Представлені у Словнику результати серії асоціативних експериментів, проведених у період з 2009 по 2021 рік, дають змогу отримати інформацію щодо значних фрагментів концептуальної картини світу у свідомості носіїв української мови та культури, розкрити об'єктивно існуючі в психіці носія мови семантичні зв'язки слів, а також виявити аксіологічні характеристики відповідних концептів.

Крім того, оскільки асоціативні реакції на певне слово часто бувають обумовлені їхніми синтагматичними зв'язками, отримані результати виявляють закономірності їх сполучуваності. Це дає змогу виявляти певні закономірності породження мовленнєвого висловлювання.

Загалом систематизація й виклад стимулів і реакцій здійснена грамотно й доступно. У передмові подано інформацію, як користуватися словником і що означають позначки в стимулах і реакціях. Це полегшує роботу зі словником.

Уважаємо, що рецензований словник може надати багато корисної та цікавої інформації мовознавцям і викладачам української мови, зокрема тим, хто навчає української мови як іноземної, перекладачам, психологам і психолінгвістам, соціологам і тим, хто займається гендерними студіями, а також студентам усіх зазначених спеціальностей.

«Український асоціативний словник», укладений Світланою Вадимівною Мартінек і Віталієм Семеновичем Мітьковим, є вагомим внеском у вітчизняну лексикографію і має широкі перспективи застосування.

Названі та інші численні аспекти рецензованого словника транслюють його відповідність за змістом, структурою і формою до видань такого типу.